

Bilag 1

til central udmelding

for børn og unge med

alvorlig synsnedsettelse

Socialstyrelsen - den nationale koordinationsstruktur
1. november 2014

Indhold

Indledning.....	3
1. Baggrund for den centrale udmelding	3
2. Den centrale udmelding	3
4. Indhold i de højt specialiserede indsatser og tilbud	6
5. Særlige fokusområder for delmålgruppen med sammensatte vanskeligheder	9
6. Vidensgrundlaget for den centrale udmelding	10
7. Afrapportering	11
8. Begrebsdefinitioner.....	11

Indledning

Bilaget indeholder uddybning og konkretisering vedrørende målgruppen, indholdet i de højt specialiserede indsatser og tilbud samt vidensgrundlaget beskrevet i den centrale udmelding.

Under udarbejdelse af afrapporteringen, er det derfor vigtigt at have orienteret sig i bilaget.

1. Baggrund for den centrale udmelding

Ingen supplerende kommentarer til den centrale udmelding.

2. Den centrale udmelding

For målgruppen er det relevant at tænke social- og undervisningsområdet sammen i specialundervisningsindsatsen for at sikre et helhedsorienteret perspektiv. Der er for denne centrale udmelding tale om indsatser, der dels udgør højt specialiseret specialundervisning og dels sociale indsatser, der udgør et grundlag for at kunne modtage højt specialiseret specialundervisning.

Tilsammen understøtter disse sociale og specialundervisningsmæssige indsatser en helhedsorienteret og tværfaglig tilgang til børn og unge i målgruppen.

Den centrale udmelding adresserer det forhold, at børn og unge i målgruppen skal modtage højt specialiserede indsatser uafhængigt af, hvor den daglige pædagogiske støtte eller undervisning foregår. Således understreges betydningen af, at højt specialiserede indsatser er *tilgængelige* og bliver *anvendt* uanset, hvilken form for pædagogisk eller undervisningsmæssigt tilbud disse børn og unge modtager.

Udmeldingen omhandler højt specialiserede indsatser til børn og unge, der typisk ydes i følgende regi:

- Kommunikationscenter (kommunalt eller regionalt)
- Lands- og landsdelsdækkende undervisningstilbud
- Specialskole, specialklasse eller specialundervisningstilbud i tilknytning til den almindelige undervisning
- Alment skoletilbud i folkeskole eller fri grundskole
- Dagtilbud
- Særlig tilrettelagt ungdomsuddannelse for unge med særlige behov (STU)
- Ungdomsuddannelse
- Anbringelsessted
- Pædagogisk psykologisk rådgivning
- Hjemmet
- Andet kommunalt eller regionalt tilbud

Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (BEK nr. 693 af 20.6.2014) og bekendtgørelse om folkeskolens specialpædagogiske bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen (BEK nr. 999 af 15.09.2014) beskriver følgende indhold i specialpædagogisk bistand,

hvilket er grundlæggende for elementerne i de indsatser, som den centrale udmelding omhandler:

- Specialpædagogisk rådgivning til forældre eller andre, der udøver daglig omsorg for barnet
- Særlige pædagogiske hjælpemidler, som er nødvendige i forbindelse med den specialpædagogiske bistand til barnet
- Undervisning og træning af barnet, der er tilrettelagt efter dets særlige forudsætninger og behov
- Specialpædagogisk rådgivning til forældre, undervisende personale eller andre, hvis indsats har væsentlig betydning for elevens udvikling
- Særlige undervisningsmaterialer og tekniske hjælpemidler, som er nødvendige i forbindelse med undervisningen af eleven
- Undervisning i folkeskolens fag og fagområder, der tilrettelægges under særlig hensyntagen til elevens indlæringsforudsætninger. For elever i børnehaveklassen omfatter specialpædagogisk bistand undervisning og træning, der tilrettelægges efter elevens særlige behov
- Undervisning og træning i funktionsmåder og arbejdsmetoder, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af psykiske, fysiske, sproglige eller sensoriske funktionsvanskeligheder
- Personlig assistance, der kan hjælpe eleven til at overvinde praktiske vanskeligheder i forbindelse med skolegangen
- Særligt tilrettelagte aktiviteter, der kan gives i tilslutning til elevens specialundervisning

Kommunerne skal tilbyde en særligt tilrettelagt ungdomsuddannelse (STU) til de unge i målgruppen, der har sammensatte vanskeligheder og desuden opfylder betingelserne for optag på STU. Således understøttes det, at alle unge har mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det følger af bekendtgørelse om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, (BEK nr. 1425 af 12.12.2013).

For så vidt angår sociale indsatser, der udgør grundlag for at kunne modtage højt specialiseret specialundervisning, refereres der specifikt til servicelovens kapitel 11, hvor formålet med støtten er at:

- Sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk
- Sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk
- Understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse
- Fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
- Forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv

Den centrale udmelding skelner herefter ikke mellem social- eller undervisningsspecifikke indsatser.

3. Beskrivelse af målgruppen omfattet af den centrale udmelding

Kategorisering af målgruppen børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Afsnittet indeholder definition og afgrænsning af målgruppen for den centrale udmelding.

Data om målgruppen er baseret på oplysninger fra Synsregistret. I henhold til lov om social service § 153a kan alle børn og unge i alderen 0-17 år med nedsat synsfunktion optages i det landsdækkende synsregister ved Kennedy Centret. Aktuelt omfatter Synsregistret 1916 børn og unge mellem 0-17 år.

Den afgrænsede målgruppe består af børn og unge optaget i kategorierne "social blindhed" og "praktisk blindhed". Dermed omfattes børn og unge med svagsynethed ikke i den centrale udmelding. Målgruppen opdeles i to delmålgrupper:

- Børn og unge med en alvorlig synsnedsættelse
- Børn og unge med sammensatte vanskeligheder

Delmålgruppen uden yderligere funktionsnedsættelser vil overvejende være i almene tilbud på social- og undervisningsområdet. Delmålgruppen med sammensatte vanskeligheder vil overvejende være i specialtilbud. Afgrænsningen af de to delmålgrupper har betydning for intensiteten i de højt specialiserede indsatser, ligesom alder og overgangs-problematikker har betydning for intensiteten.

Udover forskelle i intensitet, vil der være forskelle i indholdet af de højt specialiserede indsatser for børn og unge med og uden sammensatte vanskeligheder, hvilket den centrale udmelding tager højde for i såvel beskrivelsen af højt specialiserede indsatser som i afrapporteringsskemaet.

Der er tale om højt specialiserede indsatser for hele målgruppen. Det er imidlertid relevant at påpege, at indsatser til børn og unge med sammensatte vanskeligheder i kombination med en synsnedsættelse fordrer særlig faglig viden om udviklingen af kommunikation samt orientering og mobilitet hos barnet / den unge, hvilket beskrives i den sidste del af afsnit 4.

Ovenfor afgrænsede synskategorier betyder, at målgruppen samlet består af 579 børn og unge, hvoraf 137 børn og unge har alvorlig synsnedsættelse isoleret. Den øvrige del af målgruppen, det vil sige 364 børn og unge, har sammensatte vanskeligheder. 78 børn og unge er anført i registret som under udredning eller som datafejl.

Desuden skelner den centrale udmelding enkelte steder mellem børn og unge med henholdsvis synsrest og blindhed, da der vil være indsatsområder, der er forskelligt sammensat, afhængigt af om barnet eller den unge har en synsrest.

Målgruppens fordeling på regioner

For at give et landsdækkende overblik har Socialstyrelsen valgt at fremstille målgruppens fordeling på regioner. Socialstyrelsen har bearbejdet dataudtræk fra Synsregistret i tabel 1¹, som viser målgruppens fordeling.

Tabel 1

	Isoleret synshandicap	Sammensatte vanskeligheder	Under udredning eller datafejl	I alt
Region Nordjylland	9	36	11	56

¹ Udtræk fra Synsregistret 1. januar 2014

Region Midtjylland	21	98	16	135
Region Syddanmark	28	87	11	126
Region Hovedstaden	56	100	25	181
Region Sjælland	23	43	15	81
				579

Tabellen viser målgruppens fordeling i regioner opdelt på de to delmålgrupper. Den tredje kategori dækker over børn, der er under udredning samt datafejl. Den centrale udmelding behandler ikke dette som en selvstændig målgruppe – disse børn og unge indgår i de to delmålgrupper.

4. Indhold i de højt specialiserede indsatser og tilbud

Afsnittet indeholder en beskrivelse af de grundlæggende forudsætninger for at yde en højt specialiseret indsats til børn og unge i målgruppen samt korte beskrivelser af elementer, der udgør en højt specialiseret indsats for målgruppen. Afsnittet er relevant for besvarelsen af spørgsmål 2 i afrapporteringen.

Fagligt udgangspunkt for den højt specialiserede indsats

Udgangspunktet for at yde en højt specialiseret indsats til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse indebærer krav til kompetencer hos fagprofessionelleⁱ. Der vil overordnet være tale om følgende kompetencer som grundlag for at yde en højt specialiseret indsats:

- Grunduddannelse (eksempelvis lærer-, pædagog-, ergoterapeutuddannelse)
- Efteruddannelse inden for synsområdet (eksempelvis diplommoduler i synspædagogik samt kurser i ADL og Orientering og Mobility)
- Viden om praksis fra oplæring, praktik og vidensudveksling på arbejdspladsen
- Kompetencer til og viden om at arbejde med videreformidling af synsfaglig viden, herunder børne- og familiesamtaler
- Viden om øjenssygdomme og udredning heraf
- Viden om muligheder for kompensering, herunder både taktilt materiale, teknologiske læremidler og punktskrift

I dansk kontekst er der defineret konsensus om specialiserede kompetencer, som en synsfaglig konsulent bør have udover de almen grundlæggende kompetencer på fagområdetⁱⁱ:

- Kombination af synsfaglig viden med kendskab til hjerneskadebetingede synsvanskeligheder og syndromer, der ofte vil indbefatte en synsnedsættelse
- Viden om vejledning af børn og unge i målgruppen. Dette kræver kendskab til barnets øvrige udviklingsmæssige forudsætninger
- Mestring af metoder til at kommunikere med børn, som ikke har et talesprog (for delmålgruppen med sammensatte vanskeligheder)

Den specialiserede indsats i forhold til udredning af specialundervisningsmæssige behov hos barnet kendetegnes ved inddragelsen af viden fra en flerhed af faglighe-

der og primærpersoner, blandt andre; sundhedspersonale, familie, pædagogisk personale og synsfagligt personaleⁱⁱⁱ.

Endelig understreges det, at der for målgruppen er tale om et individuelt tilrettelagt forløb, hvormed den synsfaglige medarbejder opbygger specialiseret viden om det enkelte barn/den unges unikke forudsætninger og behov. Der er således behov for rammer og ressourcer i det daglige arbejde til at videreformidle og dokumentere denne viden til brug for det videre arbejde med målgruppen.

Vidensudvikling til understøttelse af det faglige niveau

I arbejdet med målgruppen er netværksdannelse og systematisk opsamling af praksiserfaring afgørende for at kvalificere den højt specialiserede indsats.

Endvidere understreges nødvendigheden af at vedligeholde og udvikle synsfaglig viden i takt med den samfundsmæssige udvikling. Områder såsom inklusion og teknologisk udvikling er eksempelvis væsentlige og aktuelle parametre, der kræver opkvalificering og tilegnelse af nyeste viden. Desuden bør synskonsulenter løbende være opdateret på nyeste viden om diagnoser og metoder inden for syns(re)habilitering.

Elementer i den højt specialiserede indsats til hele målgruppen

Følgende elementer i den højt specialiserede indsats på specialundervisningsområdet er udvalgt af Socialstyrelsen til at belyse området for denne centrale udmelding. Nedenstående punkter går nærmere i dybden med indsatsområderne, som blev beskrevet i den centrale udmelding, her uafhængigt af alder. Første del omhandler elementer af den højt specialiserede indsats, der er relevante for hele målgruppen og dernæst følger en beskrivelse af særlige opmærksomhedsområder for delmålgruppen med sammensatte vanskeligheder. Det er imidlertid ikke muligt at lave et præcist skel mellem indsatser til de to delmålgrupper, da der vil være tale om individuelle forudsætninger hos det enkelte barn/den unge.

- IKT-understøttelse

For børn og unge med alvorlig synsnedsættelse er anvendelsen af IKT afgørende for deltagelse i såvel undervisning som sociale relationer. En IKT-understøttende indsats skal støtte elevens inklusion i undervisningen, herunder lige adgang til læring samt digital kompetenceudvikling, som er afgørende for videreuddannelse og senere beskæftigelsesmuligheder. Aktiviteter og redskaber inden for IKT kan eksempelvis være:

- Forstørrende software til stærkt svagsynede, eksempelvis Zoomtext
- Skærmlæserprogram, eksempelvis Jaws
- Punktskriftunderstøttende it, eksempelvis Pronto
- Mobilt digitalt forstørrelsesudstyr

- Sproglig indsats

Børn og unge med alvorlig synsnedsættelse har behov for en højt specialiseret indsats inden for sprogområdet, grundet deres særlige kommunikative forudsætninger. For børn og unge i målgruppen med en synsrest, tilrettelægges individuelle forløb for læse- og skriveundervisning. For børn og unge med blindhed tilbydes undervisning i punktskrift.

Aktiviteter og redskaber inden for den sproglige indsats til målgruppen kan eksempelvis være:

- Undervisning i punktskrift
  - Rekvirering af særlige materialer
  - Særligt tilrettelagt undervisning i læsning og skrivning, alt efter barnets eller den unges grad af restsyn, herunder tilpasning af kompenserende læremidler
- ADL², Orientering og Mobilitytræning

I undervisningssammenhæng skal elevens personlige orienterings- og mobilitetsfærdigheder understøttes med henblik på selvstændighed i forhold til deltagelse i undervisningsmiljøet og barnets eller den unges dagligdag. Træningen i dels ADL og Orientering og Mobility skal øge barnets/den unges kendskab til skolens fysiske rammer og skiftende undervisningsmiljøer. ADL og Orientering og Mobility-træning klæder endvidere barnet/den unge på til større selvstændighed, også i dagligdagen uden for skolen. Aktiviteter og redskaber inden for ADL og Orientering og Mobility til målgruppen kan eksempelvis være:

- Løbende indlæring af nye ruter og lokaliteter
  - ADL-træning alt efter ændringer i hverdagslivet for barnet/den unge
  - Anvendelse af hvid stok
  - Anvendelse af GPS-baserede teknologiske hjælpemidler til Orientering og Mobility
- Udredning – jævnlig udredning med fokus på ændringer i barnet/den unges behov for specialundervisningsmæssige indsatser

For især elever med progredierende synsnedsættelse er det på baggrund af en regelmæssig udredning af ændringer i synsfunktionen nødvendigt at revurdere elevens læringsmuligheder i forhold til fastsatte læringsmål. Udredningen af synsfunktionen foretages med inddragelse af sundhedsvæsenet. Hermed justeres behov for særlige IKT-løsninger og særligt tilpassede undervisningsmaterialer. Aktiviteter og redskaber inden for udredning for målgruppen kan eksempelvis være:

- Elevens læreplan justeres ift. udvikling i synsfunktionen
  - Lærere, pædagoger m.fl. modtager information om ændringer i synsfunktion og dermed forudsætninger hos eleven
- Rådgivning omkring inklusion af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse

Indsatsen skal understøtte, at barnet oplever sig selv inkluderet i skolens faglige og sociale fællesskaber. Da en elev med alvorlig synsnedsættelse ofte vil være den eneste elev på en skole med denne funktionsnedsættelse, vil indsatsen være rettet mod at støtte inklusionsprocessen i klassen og på skolen. Aktiviteter og redskaber inden for rådgivning om inklusion for målgruppen kan eksempelvis være:

- Inklusion i faglige sammenhænge
- Inklusion i sociale sammenhænge
- Formidling af viden om højt specialiserede indsatser fra synskonsulenter til lærere og pædagoger

Indsatser der fremmer læring

---

² Aktiviteter til daglig levevis

- Tilrettelæggelse og tilpasning af undervisningen i skolen, herunder obligatoriske emner i sammenhæng med elevens sociale og kommunikative færdigheder. Læring af kompenserende teknikker og mulighed for at anvende materialer og lyd/musik til at udvikle den auditive opmærksomhed
- Tilrettelæggelse og tilpasning af den understøttende undervisning, motion og bevægelse samt lektiehjælp og faglig fordybelse
- Tilrettelæggelse af undervisning, tilpasset målgruppen, der understøtter elevens alsidige udvikling, herunder skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi, får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle

Det er desuden for målgruppen af stor betydning at tilrettelægge overgange ud fra viden om det enkelte barn / den unges særlige forudsætninger og behov for højt specialiserede indsatser i forbindelse med eksempelvis skift fra en undervisningsinstitution til en anden. Tilgængeligheden og anvendelsen af højt specialiserede tilbud og indsatser i rette tide er afgørende for at sikre de bedst mulige rammer for inklusion af målgruppen og dermed understøtte gennemførelse af ungdomsuddannelse

5. Særlige fokusområder for delmålgruppen med sammensatte vanskeligheder

Herunder beskrives særlige indsatsområder for delmålgruppen med sammensatte vanskeligheder. Delmålgruppens volumen i den samlede målgruppe taget i betragtning vil indsatsområderne blive beskrevet relativt detaljeret.

Indsatser der fremmer kommunikation

En højt specialiseret indsats i forhold til at arbejde med kommunikation for delmålgruppen kendetegnes ved^{iv} en tidlig indsats for at stimulere og udvikle barnets nedsatte perceptiv funktionsevne^v.

Synskonsulentens rolle er at bidrage med synsstimulerende specialpædagogiske indsatser til de stærkt svagsynede børn samt eventuelt afdække barnets muligheder for anvendelse af restsynet i kommunikative sammenhænge. For det blinde barn retter indsatsen sig mod at stimulere andre sanser og igangsætte en specialpædagogisk indsats med vægt på alternativ kommunikation i form af eksempelvis taktil kommunikation.

Den kommunikative intervention er først og fremmest baseret på at støtte barnet i at skabe kontakt med omverdenen. Kommunikationsformer kan være tale, lyd, musik, for så vidt barnet er hørende, og andre stimulerende og kommunikerende former som smag, kropssprog og lugte.

Indsatser der fremmer orientering og mobility

Den højt specialiserede indsats for delmålgruppen vedrørende orientering og mobility er tæt forbundet med kommunikationsindsatserne, hvor barnet i miljøer som hjem, institution m.v. støttes i både kendte og nye omgivelser, som udvikler orienteringsevnen og stimulerer barnet til bevægelse og fysisk aktivitet.

Et eksempel på højt specialiseret indsats til træning af orientering og mobility er eksempelvis den specialpædagogiske metode Aktiv Læring^{vi} udviklet specielt til målgruppen.

Tilgængelighed og anvendelse af kompenserende synshjælpemidler

Da målgruppens sammensatte vanskeligheder bevirker, at almindelige synshjælpemidler kan være umulige at håndtere for barnet, kan der være behov for at tilpasse et eksisterende hjælpemiddel individuelt eller skabe alternative løsninger. En højt specialiseret viden om synshjælpemidler er nødvendig for at foretage individuelle modifikationer af eksisterende synshjælpemidler eller at konstruere specialløsninger individuelt tilpasset barnets synsfunktion og øvrige funktionsvanskeligheder.

Fysiske rammer og særlige materialer

Børn og unge i målgruppen, der har sammensatte vanskeligheder, har behov for særligt indrettede miljøer på deres daglige opholdssted. Det medfører et behov for specialiseret viden om bl.a. tilgængelighed, sansestimulerende redskaber og særlig belysning for målgruppen med en synsrest.

Belysning er et særligt væsentligt område at fokusere på for børn med en synsrest, da man ved hjælp af den rette, individuelt tilrettelagte belysning kan optimere barnets muligheder for læring.

Sammensætningen af særlige hjælpemidler; det være sig taktilt materiale, sansestimulerende redskaber og særlig belysning, udgør tilsammen det særlige fysiske miljø, der for børn i målgruppen skal danne ramme for den specialiserede indsats.

6. Vidensgrundlaget for den centrale udmelding

Vidensgrundlaget i den centrale udmelding bygger på faglig viden i Socialstyrelsen og Undervisningsministeriet, litteratursøgning i dansk og international litteratur vedrørende specialundervisningsområdet på det specialiserede synsområde. Derudover indgår viden^{vii} om kommunikationshandicapområdet^{viii} fra nyere kortlægninger og rapporter. På synsområdet findes en række grundlæggende faglige kortlægninger om synsområdet. Socialstyrelsen tager udgangspunkt i forskningsoversigter og fagbøger^{ix x xi} i beskrivelsen af indsatser i den centrale udmelding og vidensgrundlaget bag de højt specialiserede indsatser for målgruppen.

SFI konkluderede i deres levevilkårsundersøgelse fra 2010 (der udelukkende omhandler blinde børn)^{xii}, at:

- Blinde børn har et lavere fagligt niveau i skolen end seende børn, hvilket skaber bekymring for den videre trivsel samt muligheder for uddannelse og beskæftigelse
- Sociale kompetencer er afgørende for blinde børn at mestre for at kunne indgå i formelle og uformelle fællesskaber. Især i ungdomsårene vanskeliggøres den sociale interaktion for blinde børn, da kommunikationen ændrer karakter og tempo.

Indledningsvis er den centrale udmelding blevet kvalificeret af to eksterne synsfaglige eksperter med flere års erfaring fra arbejde med rådgivning i forhold til målgruppen. De faglige eksperter har bidraget med skriftlig og mundtlig kommentering, og Socialstyrelsen har gennem dialog med eksperterne kvalificeret såvel målgruppebeskrivelse og fokusområder for den højt specialiserede indsats.

Endvidere er den centrale udmelding blevet kvalificeret ved henholdsvis et dialogmøde med deltagelse fra relevante ministerier og styrelser, rammeaftalesekretariater, KL og udvalgte kommuner samt et dialogmøde med bruger- og interesseorganisationer og leverandører på området.

7. Afrapportering

Se bilag for afrapportering.

8. Begrebsdefinitioner

Deltagelse

Aktivitet, der vedrører en persons involvering i dagliglivet.

Effekt

Tilsigtet eller utilsigtet forandring, der følger direkte eller indirekte af en indsats.

Forskning

Vidensproduktion, der frembringer ny viden gennem formulering og godtgørelse af hypoteser efter det pågældende forskningsområdes videnskabelige metoder.

Funktionsnedsættelse

Del af funktionsevnenedsættelse, der vedrører kroppens anatomi eller kroppens funktion.

Funktionsevne

Kvalitet, der udgøres af kroppens funktion, kroppens anatomi, aktivitet og deltagelse og betinges både af de kontekstuelle faktorer og individets helbredstilstand.

Højt specialiseret social indsats

En højt specialiseret social indsats er en type af social indsats, der er rettet mod målgrupper, der er meget små, og hvor der er meget begrænset underlag for at opbygge specialiseret viden, eller hvor der er en målgruppekompleksitet til stede, som skaber behov for faglig specialviden, herunder tværfaglig viden.

I definitionen af en højt specialiseret social indsats bygges videre på Socialstyrelsens allerede eksisterende definition af social indsats³, der i sig selv også kan rumme aspekter af fx sundhedsfaglige- eller uddannelsesmæssige indsatser.

Indsats

Handling, der er koncentreret og rettet mod et resultat.

En indsats indebærer, at der over et afgrænset tidsrum anvendes (ekstra) ressourcer med henblik på at opnå et resultat.

---

³ Se mere på www.socialebegreber.dk, hvor definitionen af social indsats samt andre af Socialstyrelsens begreber fremgår.

Social inklusion, herunder i læringsituationer

Inklusion, hvor en person eller en gruppe af personer deltager aktivt og ligeværdigt i gensidigt udviklende fællesskaber uanset forskelle i forudsætninger og funktionsevne, herunder kontekstuelle faktorer.

Inklusion i folkeskolens almindelige undervisning

En elev er inkluderet i folkeskolens almindelige undervisning, når eleven går i en almindelig folkeskoleklasse eller får specialundervisning (støtte i mindst 9 ugentlige timer) i tilknytning til den almindelige undervisning.

Målgruppe

Gruppe, hvis medlemmer en indsats er rettet imod.

Målgruppekompleksitet

Målgruppekompleksitet er en tilstand, hvor en særlig sværhedsgrad i den enkelte funktionsnedsættelse eller sociale problemstilling eller en flerhed af funktionsnedsættelser eller sociale problemstillinger skaber behov for en højt specialiseret social indsats.

Socialpædagogisk støtte og bistand

Ydelse, der gennem vejledning, omsorg, støtte og kompenserende hjælp har til formål at fastholde eller udvikle en persons situation.

Rådgivning, undervisning og træning samt særlige hjælpemidler til børn, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte.

Specialundervisning

Undervisning i specialskoler og specialklasser samt støtte i mindst 9 ugentlige timer i tilknytning til den almindelige undervisning. Der skal gives specialundervisning til elever, hvis udvikling kræver særlig hensyntagen eller støtte, og som ikke kan ydes inden for rammerne af den almindelige undervisning.

Specialundervisningsområdet

Begrebet anvendes som overbegreb for både specialundervisning, specialpædagogisk bistand, anden specialpædagogisk bistand og specialrådgivning, når ikke andet står nævnt.

Tilbud

Organisation, der leverer ydelser.

Specialiseret undervisningstilbud

En højt specialiseret specialpædagogisk indsats eller specialundervisning, der er rettet mod målgrupper, der er meget små, og hvor der er meget begrænset underlag for at opbygge specialiseret viden, eller hvor der er en målgruppekompleksitet til stede, som skaber behov for faglig specialviden, herunder tværfaglig viden.

Målgruppen omfatter børn og unge med helt særlige behov og sammensatte vanskeligheder fx synshandicap, hørehandicap og epilepsi samt børn og unge med svære kommunikative, sociale, udviklingsmæssige eller motoriske vanskeligheder.

Vidensudvikling

Vidensudvikling er handlinger, hvor indsamling, udvikling og formidling af viden er målet. Den viden, der arbejdes med, er aktuelt bedste viden i forhold til en given målgruppe, fx i form af metodeudvikling eller udbygning af vidensgrundlaget i forhold til en given målgruppe og indsatser i forhold hertil, herunder viden om metoder, effekt, økonomi og implementering.

Vidensmiljø

Vidensmiljø er et fagligt miljø eller netværk, hvis fagpersoner er forankret i en organisation eller institutionel ramme, der med udgangspunkt i praksis arbejder med vidensudvikling og vidensdeling i forhold til en eller flere konkrete målgrupper på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Med fagligt miljø eller netværk forstås mindst tre personer, der har samme eller beslægtet faglighed. Med udgangspunkt i praksis forstås, at vidensudviklingen, der finder sted i det faglige miljø, tager udgangspunkt i gentagne praksiserfaringer med en konkret målgruppe og indsatser i relation hertil.

-
- ⁱ Vejledning i udredning. Udredning og indsats vedrørende børn og unge med nedsat synsfunktion, DTHS (2011)
  - ⁱⁱ Ibid
  - ⁱⁱⁱ Focus MDVI. Fokus på barn med synshemning og sammensatte vansker. Tove Arntzen Andrew, Anne Henriksen, Frank Groben, Statped, Norge (2008)
  - ^{iv} Pedagogiske og psykologiske perspektiver på oplæring av synshæmmede. Per Fosse og Oliv G. Klingenberg (red.). Statslig Specialpedagogisk Støttesystem (2008)
  - ^v Cortical Visual Impairment - An Approach to Assessment and Intervention. Christine Roman-Lantzy. AFB Press, USA (2007)
  - ^{vi} Perceptualizing Aids. Why, how and When? Lilli Nielsen. DVD, (2004)
  - ^{vii} Evaluering af Kommunalreformen, 2013
  - ^{viii} Kvalitet og bæredygtighed i den højt specialiserede indsats til mennesker med kommunikationshandicap, Danske Regioner, (2012)
  - ^{ix} Kunskapsutvecklingen inom synsområdet. Inger Berndtsson og Ulla Kroksmark. Hjälpmedelinstitutet, Sverige (2008)
  - ^x Cortical Visual Impairment - An Approach to Assessment and Intervention. Christine Roman-Lantzy. AFB Press, USA (2007)
  - ^{xi} Foundation of Rehabilitation, Teaching with Persons Who Are Blind or Visually Impaired. Poul E. Ponchillia and Susan V. Ponchillia. AFB Presse, USA (2001)
  - ^{xii} Blinde børn - integration eller isolation? Steen Bengtsson, Nuri Cayuelas Mateu, Anders Høst. SFI 10:17 (2010)